

16. YÜZYILDAN 21. YÜZYILA TEMEL GELİR DÜŞÜNÇESİNİN YENİDEN DOĞUŞU¹

Fatma YAPICI *

Şahin KARABULUT **

ÖZ

İnsan, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için varoluşu ile birlikte sürekli belirli bir gelire ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu gereksinimlerini karşılayabilmek için elde edilmesi gereken mal ve hizmetlere ulaşmada kullanılacak geliri birey, üretim faaliyetine katılarak elde etmek zorundadır. Ancak devletin tüm bireylere belirli bir tutarda minimum bir geliri garanti etmesi gerektiği fikri de geçmişten bu yana azımsanmayacak düzeyde savunulmaktadır. Bu kapsamda çalışmada, ilk olarak 16. Yüzyılda ortaya atılan temel gelir uygulaması incelenmiştir. Söz konusu temel gelir tartışmaları ve uygulamaları tarihsel bir perspektif içinde ele alınmış ve temel gelir uygulamalarına örnek teşkil eden ülke örnekleri üzerinden konu ayrıntılandırılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Temel Gelir, Negatif Gelir Vergisi, Sosyal Politika.

THE REBIRTH OF THE BASIC INCOME IDEA FROM THE 16th CENTURY TO THE 21st CENTURY

ABSTRACT

Human beings existentially need a permanent basic income in order to meet individual and social needs. The individuals have to earn income in order to obtain required goods and services to meet these requirements by participating in the production activity. However, the idea that the government should guarantee a minimum income for all the individuals has also been advocated to a considerable extent since the past. In this context, firstly, the basic income model, which was introduced in 16th century, has been discussed in this study. The debates about the basic income and their models have been examined in a historical perspective and the subject is detailed through examples of countries that constitute an example of basic income practices.

Keywords: Basic Income, Negative Income Tax, Social Politics.

¹ Bu çalışma 2017 yılında düzenlenen 32. Uluslararası Maliye Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuş yapılan katkılarla yeniden gözden geçirilmiştir.

* Araş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü.

** Araş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü.

Makalenin kabul tarihi: Ekim 2018.

GİRİŞ

Sermaye faktörünün üretimin temel faktörü olarak ele alındığı kapitalist üretim modelinde sermayeyi elinde bulunduran kesim gittikçe zenginleşirken, üretim araçlarından yoksun kalan kesim ise üretim faaliyeti sonucundaki gelir bölüşümünden görece düşük bir pay almaktadır. Bu durumda ekonomideki küçük bir kesimin -ki bu sermaye faktörüne sahip olanlardır- gittikçe zenginleşmesine, geriye kalan kesimin büyük kısmının ise fakirleşmesine neden olmaktadır.

Ülkelerin temel sorunlarından birisi olan yoksullukla mücadele edebilmek için geçmişten günümüze çok çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerden biri de ilk olarak 1526 yılında Jan L. Vives tarafından gündeme getirilen “Temel Gelir Uygulaması” olmuştur.

Sosyal refah devleti kapsamında kamu politikaları belirlenirken uygulanabilecek bir yoksullukla mücadele yöntemi olan temel gelir uygulamasının inceleneceği çalışmamızda ilk olarak, temel gelir uygulamasının tarihsel süreci ve kapsamı anlatılacaktır. Temel gelir uygulamasının ihtiva ettiği anlam açıklandıktan sonra bu uygulama ile negatif gelir vergisi önerisi karşılaştırılacak ve son bölümde temel gelir uygulamasına yönelik ülke örnekleri verilerek çalışma sonlandırılacaktır.

I. TEMEL GELİR UYGULAMASININ TARİHSEL SÜRECİ VE KAPSAMI

Juan Luis Vives ilk kez minimum gelir için kapsamlı bir düşünce geliştirmiştir. 1526 yılında “*On Assistance To The Poor (Yoksullara Yardım Üzerine)*” isimli eserinde detaylı bir şema çizmiştir. Vives söz konusu eserinde, dünyayı tanrının gümrükler ya da duvarlarla çevrelemeden yarattığını ve dünyanın tüm insanların ortak mülkiyetinde olduğunu anlatmıştır. Bu nedenle bireysel mülkiyete sahip olanların ihtiyaç sahiplerine yardım etmesi gerektiğini, aksi takdirde özel mülkiyetin hırsızlıktan bir farkı olmayacağını anlatmıştır (Tobriner, 1999).

Temel gelir görüşü ile ilgili ikinci düşünceyi geliştiren kişi olan Thomas Paine, yoksullara veya sigortalı olmayanlara basit bir bağış yapılmasını temel bir görev olarak tanımlamıştır. Bahsedilen referanslar, yeryüzünde ortak mülkiyet fikrinin uzun bir geçmişe sahip olduğunu ve temel gelir kavramının gelişimiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Heeskens, 2005). Paine’in temel gelir düşüncesini desteklemesinin altındaki ana etken böyle bir uygulamanın gerçek özgürlüğü geliştirecek olmasıdır. Temel gelir, sosyal politikanın bir aracı olarak daha çok insanın kendi hayatı üzerinde daha fazla kontrol sağlamasına yardımcı olabilecek, hatta modern dünyada yeniden kaynak dağılımını sağlamaya yardımcı olabilecektir (Standing, 2012: 35).

“Ütopycacı bir sosyalist” olarak tanınan Charles Fourier (1772-1837) temel gelir önerisine benzer bir öneri geliştiren bilim adamlarındandır. Fourier’e göre yoksullar, zenginlerin mülkiyetinde olan doğal kaynakları ve arazileri serbestçe kullanmaktan mahrum oldukları için gereksinimlerinin büyük bir kısmını karşılamaktan yoksundurlar. Bu nedenle yoksullara koşulsuz şartsız minimum bir gelir garantisi sağlanması gerekmektedir (Basic Income European Network, 2017).

Temel gelire ilişkin görüşlerin ilk defa ortaya atılmasından sonra 20. yüzyılda, temel gelire ilişkin tartışmalar üç dönemde ele alınabilir: İlk olarak 1920-1940 arası dönemde İngiltere’de “sosyal temettü”, “devlet bonusu”, “ulusal temettü” gibi isimlerle koşulsuz ve evrensel bir temel gelir uygulaması için teklifler geliştirilmiştir. İkinci dönemde ise, benzer fikirler yeniden gündeme gelmiş ve 1960’lı ve 70’li yıllarda Birleşik Devletler’de “negatif gelir vergisi” planlarıyla ilgili tartışmalar öne çıkmıştır. Üçüncü dönemde ise temel gelir önerileri Kuzey Batı Avrupa’daki çeşitli ülkelerde 1970’lerin sonlarından 1980’li yılların başlarına kadar tartışılmış ve yeni bir tartışma ve keşif dönemi ortaya çıkmıştır (Basic Income European Network, 2017).

1930’lar ve 1970’ler gibi resesyon dönemlerinde ve 1980’li yılların başında temel gelir uygulaması, refah dönemlerinden (kapitalizmin altın çağı adı verilen 1950’ler ve 1960’lı yıllar) daha fazla gündeme gelmiştir. İşsizliğin yüksek olduğu ve daha da artma eğiliminde olduğu dönemlerde istihdamı artıracak veya sosyal yardımları kısıtlayacak politikaların uygulanması oldukça güçleşmekte ve bu dönemlerde temel gelir tartışmaları daha popüler hale gelmektedir. Özellikle geniş boyutta ve uzun süreli işsizlik, sosyal politika yapıcılarını için üzerinde durulması gereken en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. İşgücü piyasası ve sosyal politika literatüründe işsizliği tanımlamak için pek çok teori geliştirilmesinin yanı sıra işsizliği önlemek ve azaltmak için de pek çok öneri ortaya atılmıştır (Groot, 2004: 69).

1960’lardan 1970’lere kadar temel gelir, Avrupa’daki ve Amerika’daki ülkeler başta olmak üzere birçok sanayileşmiş ülkede popüler bir konu olmuştur. Garantili bir gelir fikri, James Meade, Jan Tinbergen, James Tobin, Gunnar Myrdal, Friedrich Hayek ve Milton Friedman gibi Nobel ödüllü birçok akademisyen tarafından önerilmiştir. Öyle ki, 1972 ABD başkanlık seçimlerinde aday olan McGovern, James Tobin tarafından bir tür temel gelir uygulaması için ikna edilmiş ve bu durum seçim kampanyasında kullanılmıştır. Ancak söz konusu seçimlerde McGovern’in kaybetmesinin ana sebeplerinden bir tanesi olarak söz konusu program gösterilmiştir (Petersen, 2014: 18).

Temel gelir uygulamasına yönelik atılan en önemli adımlardan bir tanesi ise birçok akademisyen ve temel gelir aktivisti tarafından Belçika’da 1986 yılında “Temel Gelir Avrupa Ağı (Basic Income European Network (BIEN))”nın kurulması olmuştur. Bireylere temel bir gelir sağlanması konusunda bilgi alışverişinde bulunmak için bir platform haline gelen Temel

Gelir Avrupa Ağı'nın kurulmasıyla birlikte, bireylere belli bir gelir sağlanmasını tasarlayan tüm tanım ve düşünceler "temel gelir" adı altında birleştirilmiştir.

BIEN'in kurulmasıyla birlikte, temel gelir uygulamasının refahın ve istihdamın artırılması için önemli katkılar sağlayacağı fikri giderek daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Tartışma büyüdükçe, hiçbir çalışma zorunluluğu veya kriteri olmaksızın her bir bireye tanınan bir ödeme olan evrensel temel gelirin standart bir tanımının yapılması zorunlu hale gelmiştir (De Wispelaere, Stirton, 2004: 266).

Evrensel temel gelir ile devlet tarafından belirli bir seviyede ve belirli aralıklarla toplumun her bir yetişkin üyesine yapılan ödeme anlaşılmalıdır. Temel gelir uygulamasından bahsedebilmek için toplumu oluşturan üyelere, zengin veya yoksul olmaları, yalnız veya toplu halde yaşamaları, çalışmak isteyip istememeleri dikkate alınmaksızın sabit bir ödeme yapılması gerekmektedir. Buna ek olarak temel gelir uygulaması sadece ülke vatandaşlarını değil, ülke içindeki yerleşik kişilerin tamamını kapsamaktadır (Van Parijs, 2004: 12).

Sosyalist düşünürler temel geliri, yurttaşlığı geliştirmesi ve pekiştirmesi anlamında değerlendirmektedir. Liberal düşünürler ise, temel gelirin piyasa işleyişindeki aksaklıkları gidereceği ve işsizliği azaltacağını üzerinde durmaktadırlar (Topateş, 2012: 143).

Kısaca tanımı yapılan temel gelir uygulamasının belirli ilkeleri mevcuttur. Bunlardan ilki olan "evrensellik", ülke vatandaşlarının ya da yerleşik kişilerin tamamının gelir hakkına sahip olmasını gerektirmektedir. Buna göre toplum ayırma tabii tutulmadan temel gelir uygulamasından belli kriterleri sağlamaları koşuluyla yararlanma hakkına sahip olmalıdır. Bu tür yardımlara örnek olarak, çocuk sahibi olan tüm ailelerin aldığı "Norveç Çocuk Parası Programı" ya da yaş şartını karşıladıklarında herkesin almaya hakkı olan yaşlılık aylığı gösterilebilir (Kildal, Kuhnle 2005:17). Özetle evrensellik ilkesine göre, temel gelir uygulamasından her vatandaşın yararlanma hakkı olmalıdır ve herhangi bir gruba yönelik olarak spesifik olarak uygulanmamalıdır.

Temel gelir uygulamasının ikinci ilkesi ise "değişmezlik" olarak tanımlanmıştır. Söz konusu ilkeye göre temel gelir uygulamasının içerik, büyüklük, kapsam gibi alanları önceden belirlenmelidir ve sık sık değiştirilmemelidir. Temel gelirin uygulanmasında bürokratik takdir yetkisi oldukça büyük role sahiptir. Bürokratik takdir yetkisinin keyfi düzenlemelere yol açması ve yöneticilerin mesleki standartları ihlal eden davranışlarda bulunmalarına neden olması karşılaşılabılır bir durumdur. Ayrıca, bürokratik takdir, özellikle kurallar hızla değiştiğinde ve giderek daha karmaşık hale geldiğinde idari hatayı artırabilir (De Wispelaere, Stirton, 2004: 268-269). Bu nedenle temel gelir uygulamasında değişmezlik ilkesine uyulması oldukça önem arz etmektedir.

Temel gelir uygulamasının bir diğer ilkesi ise “*bireysellik*”tir. Söz konusu ilkeye göre temel gelir, bireysel bazda nakit olarak ödenmelidir. Ayrıca, gelirin kullanımı ile ilgili herhangi bir kısıtlamanın önlenmesi için aynı olarak değil, nakit olarak ödenmelidir. Bu kapsamda, yemek kuponları ya da devlet konutları gibi diğer hizmetlerin temel gelir uygulaması kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Temel gelir ödemesi en basit haliyle, mevcut tüm sosyal yardımların yerine geçmek üzere nakit olarak ödenmeli ve uygulamadan yararlanan bireylere sağlık, eğitim, konut gibi ihtiyaçların giderilmesi için özerklik tanınmalıdır (Petersen, 2014: 25). Temel gelir ödemesinin bireysel olarak yapılmasının yanı sıra düzenli bir şekilde ödenmesi de önemlidir. Temel gelir uygulamasıyla birlikte ev kadınlarının mali gücünün artacağı gerçeği, temel gelir uygulamasının bireysellik ilkesinin önemini bir kat daha artırmaktadır (Alstott, 2001: 75-78).

Temel gelir uygulamasının bir diğer ilkesi olan “*şartsızlık*” ilkesine göre temel gelir, herhangi bir koşul öne sürülmeden bireysel bazda ve çalışma şartı olmaksızın herkese verilen bir gelir olmalıdır. Buna göre, bireysellik ilkesiyle de uyumlu olarak, ödemeler hanelere değil bireylere yapılmalıdır. Temel gelir ödemesi yapılırken bireylerin diğer kaynaklardan elde ettikleri gelirler göz ardı edilerek bunlardan bağımsız bir şekilde ödeme yapılmalıdır. Şartsızlık ilkesinin bir gereği olarak temel gelir uygulamasından yararlanan bireylerin herhangi bir çalışma imkanı sunulduğunda bu teklifi kabul etmek ya da reddetmek arasında tercih hakkına sahip olmaları gerekmektedir (Raventos, 2007: 8-9).

“*Tekdüzelik*” ilkesi, temel gelir uygulamasından herkesin eşit seviyede fayda sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre, temel gelir uygulamasından yararlanan bireyler belirli özelliklere göre (çocuk, çalışma çağındaki yetişkin, yaşlı gibi) ayrılabilir ve farklı gelir destekleri verilebilir. Farklılaştıran tekdüzelik olarak anılan bu durum, temel gelir politikasının tasarımı ve savunuculuğu için kullanışlı bir araç özelliğine sahiptir. Öyle ki, temel gelire yönelik en sert eleştirileri yapanlar bile evrensel çocuk sağlığının sağlanması ya da temel emeklilik haklarının oluşturulması şeklindeki düzenlemelere destek vereceklerdir (De Wispelaere, Stirton, 2004: 269).

Temel gelir uygulamasının son ilkesi olan “*yeterlilik*” ilkesi, uygulamadan yararlanan bireylerin temel ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılanacağı ile ilgilidir. Temel gelir uygulamasında bireylere ödenen miktarın esasen kesin olarak temel geçim düzeyinde sabitlenmesine gerek görülmemektedir. Bu kapsamda, devlet tarafından sunulan gelir desteğinin toplumda kabul edilen düzeyin daha altında ya da istenenden daha fazla gerçekleşmesi mümkündür. Ancak temel gelir uygulamasının toplumdaki temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olmasını savunan görüşler de azımsanmayacak düzeydedir. Esasen temel gelir uygulamasının miktarına ilişkin söz konusu tartışmalar, temel gelirin diğer nakit veya aynı yardım türleriyle tamamlanmasına izin veren yöntem ile temel gelirin tek sosyal yardım aracı haline geldiği yöntem arasındaki farktan

kaynaklanmaktadır. James Buchanan, Milton Friedman, Charles Murray gibi iktisatçılar diğer tüm devlet müdahalelerini keserek sosyal yardım için tek bir evrensel planı benimseyen refah devletini onaylarken, sosyalist ve sosyal demokrat iktisatçılar ise temel gelirin sürekli olarak diğer sosyal yardım biçimleriyle desteklenmesini savunmuşlardır (De Wispelaere, Stirton, 2004: 271).

Asgari gelir güvencesinin ikame edici bir gücü olarak kabul edilen temel gelirin, günümüzdeki sistemlerde bulunan değişik tipte yardımların yerine tek bir yardım halini alması fikri giderek daha çok kabul görmektedir. Asgari gelirden farklı olan ikame edici asgari gelir çeşitli ülkelerde farklı isimlerle - Belçika'da evrensel yardım, İngiltere'de yurttaşlık geliri ve Fransa'da yaşam geliri- adlandırılmaktadır (Gökçeoğlu Balcı, 2007: 67-68).

21. yüzyılda temel gelir daha geniş kapsamlı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Buna göre devlet en az müdahale edici düzeyde değerlendirildiği klasik yaklaşım negatif gelir vergisi temelinde bu konuyu ele almaktadır. Sosyal demokrat yaklaşım ise geliri daha çok garanti edilmiş bir gelir olarak değerlendirirken, üçüncü olan radikal yaklaşım ise temel geliri evrensel, koşulsuz ve sınırlı olmayan yönlerini ön planda değerlendirmektedir (Topateş, 2012: 141).

Temel gelirin finansman araçları aşağıda sıralananlar gibi olabilir: (Huft, 2015).

- Mevcut bürokratik refah programları tarafından gerçekleştirilen harcamalar,
- Tüketim vergileri,
- Finansal işlemler üzerinden alınan vergiler,
- Karbon vergileri,
- Patent ücretleri,
- Gelir ve servet üzerinden alınan vergiler,
- Devletin azaltım yoluna gittiği harcamalar nedeniyle oluşan tasarruflardır.

A. TEMEL GELİRE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Yaklaşık beş yüzyıl önce ortaya çıkan ve uygulanması günümüzde hala tartışılan temel gelir yaklaşımına destek olan birçok görüş ve çalışmaya karşın, söz konusu uygulamaya yapılan eleştiriler de göz ardı edilemez niteliktedir.

Temel gelire yönelik eleştirilerin başında bu uygulamadan kimlerin yararlanacağı hususu gelmektedir. Örneğin; ödemenin bireye mi yoksa aileye mi yapılacağı, temel gelir ödemesinden yararlanmak için belirli bir yaş sınırı olup

olmayacağı, söz konusu gelire ipotek konulup konulamayacağı gibi sorunlar tartışılmaktadır (Davutoğlu, 2011: 215).

Koşulsuz bir ödeme olup, çoğunlukla yaşamı idame ettirmeye yetecek kadar yüksek bir seviyede önerilen temel gelir, kimilerine göre insanların çalışmayı bırakma ve yalnızca tüm zamanlarını boş zaman etkinliklerine harcama imkânı yaratacaktır (Widerquist vd., 2013:80).

Temel geliri eleştiren bazı görüşlere göre ise, toplumdaki bir ödeme alan her birey, toplumdaki elde ettiği fayda karşılığında topluma katkıda bulunmak zorundadır. Yani herkes elde ettiği her bir gelir için karşılıklı bir yükümlülüğe sahiptir. Temel gelir uygulamasının sisteme yerleştirilmesi durumunda toplumu oluşturan bireylerden bir kesimi çalışmak zorunda kalacak diğerleri ise çalışmadan gelir elde edecektir. Bu durumda topluma katkıda bulunmayan kişi katkıda bulunan kişileri sömürmüş olacaktır. Sonuçta “çalışkanların tembeller tarafından kullanılması” sorunu ortaya çıkacaktır (Elster, 1986: 719). Bununla bağlantılı olarak ortaya çıkacağı iddia edilen bir başka durum ise, temel gelir uygulamasının mevcut toplumsal bölünmeleri güçlendirebileceği görüşüdür. Temel gelir uygulamasının kabul edilebilir bir yaşam düzeyi sağlayabilmesi durumunda, genç nüfus ve “düşük çalışma ahlakı” olan diğer insanlar sosyal olarak üretken çalışmayı tercih etmeyebilir. Bu durum ise kayıtlı istihdam piyasasına katılanlar ile temel gelir uygulamasından yararlananlar arasında kalıcı bir sosyal ayrıma neden olabilir (Fitzpatrick, 1999: 66).

Temel gelire yönelik yapılan itirazlardan bir diğeri ise, ücretlerin düşürülmesine olanak vereceği görüşüdür. Buna göre tüm toplum bireylerini kapsayacak bir temel gelir uygulaması, işverenler açısından ücretleri düşürmeye imkân tanıyan bir sübvansiyon olarak işlev görecektir. Bu ise uzun vadede yüksek ücret düzeyinde yüksek verimliliğe sahip bir istihdam politikası yerine düşük ücretli ve düşük verimliliğe sahip bir istihdam politikasının benimsenmesine neden olacaktır (Clark vd., 1996: 402).

Temel gelir önerisine sınıf temelli Marksist eleştiriler de yapılmıştır. Marksist görüşün işçi sınıfına temel gelir ödenmesine itirazı bulunmamakla birlikte; yeni solun, kapitalist sınıfı da içerecek biçimde geniş bir temel gelir önerisini Marksist görüş onaylamamaktadır (Davutoğlu, 2011: 216).

Temel gelire yönelik yapılan bir diğer eleştiri ise piyasaların kendi haline bırakıldığında Pareto optimumunun sağlanacağını savunanlar tarafından yapılmıştır. Bu bağlamda piyasaya yapılacak her türlü müdahale, kaynak dağılımını bozacağından devletin sosyal amaçla dahi olsa yapacağı yardımlar kamu harcamalarını artıracığından etkin kaynak dağılımından sapma olacaktır.

Temel gelir düşüncesine yönelik eleştiriler, sadece olumsuz olmayıp olumlu eleştiri ve görüşler de mevcuttur. Bu kapsamda temel gelire yönelik bir görüş de hükümetler üzerindeki istihdam baskısını azaltacağı fikridir (Standing, 2012: 33). Ayrıca işsiz durumda bulunanların belli bir gelir seviyesine

ulaştırılması gelir dağılımında pozitif bir etki yaratacaktır. Bu durumda işsizliğin oluşturacağı olumsuz etkilerin şiddeti azalacaktır.

Temel gelirin olumlu yönlerinin çoğu kabul edilse bile, toplumsal refahı artıracak bir temel gelir uygulamasının maliyeti ekonomik açıdan çok yüksek olacaktır. Söz konusu maliyetten kaçınmak ise ancak sosyal olarak kabul edilemeyecek kadar düşük bir gelir uygulamasında mümkün olacaktır (Groot, 2004: 116).

Diğer yandan, temel gelir uygulamasının maliyetinin programdan yararlanan nüfus, yapılacak yardımın kişi başı tutarı gibi sebepler dolayısıyla yüksek çıkması muhtemeldir. Kamu harcamalarının bu şekilde artması sonucunda artan harcamaların hangi kaynaktan finanse edileceği de belirsizdir. Finansman için başvuru kaynağın vergiler olması durumunda vergilerin saptırıcı etkileri dikkate alınmalıdır. Kaldı ki dolaylı vergi artışıyla finansman ihtiyacının karşılanması tercih edilirse bu verginin yüklenicisi kesimin düşük gelirli olması sebebiyle söz konusu kesim üzerindeki vergi yükü artacak ve gelir dağılımı daha da bozulacaktır. Sonuçta daha adil bir gelir dağılımının sağlanmasını hedefleyen politikanın uygulanması sonucunda ortaya çıkan durum amaçla çelişmiş olacaktır. Temel gelir uygulamasının sonucunda artan finansman ihtiyacının borçlanmayla karşılanması durumunda ise kamu borcunun büyüklüğü, uygulamanın kapsamı ve süresine bağlı olarak gittikçe artacaktır. Bu ise borçlanmanın sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak ve kamu üzerinde ağır bir borç yükünün oluşmasına neden olabilecektir. Kaldı ki gelişmemiş ülkeler açısından söz konusu durum değerlendirildiğinde ise, bu ülkelerin borçlanma kaynakları oldukça sınırlı olduğundan dolayı gerekli borçlanmanın yapılamaması sorunu da ortaya çıkabilecektir.

Makroekonomik açıdan temel gelir uygulamasının etkileri irdelendiğinde uygulamanın konjonktür üzerinde bazı durumlarda negatif etkiler oluşturacağı düşünülebilir. Temel gelir uygulaması dolayısıyla kamu harcamalarının artması durgunluk dönemlerinde olumlu sonuçlar verirken, enflasyonist dönemlerde talebin daha da artmasına yol açabilecek ve konjonktürel hareketi daha da derinleştirebilecektir.

Temel gelir uygulaması gibi harcama artırıcı politikaların uygulanması toplum açısından desteklenirken; artan kamusal mali yük, konjonktürle mücadele, kaynak dağılımının bozulması gibi sebepler nedeniyle uygulamadan kaldırılması ya da yapılan yardımların azaltılması toplumsal hoşnutsuzluğa neden olmaktadır. Bu nedenle gerekli durumlarda temel gelir uygulamasında kısıntılara gidilmesi, yüksek direniş ve toplumsal sorunlara neden olabilecektir.

Toplum tarafından memnuniyetle karşılanan temel gelir uygulaması gibi politikaların oy maksimizasyonu amacı taşıyan politikacılar tarafından seçim dönemlerinde kapsamının genişletilmesi ve seçim ekonomisi nedeniyle popülist uygulamalara gidilmesi de oldukça mümkündür.

Toplumsal açıdan oldukça büyük sosyal faydaya sahip olan temel gelir uygulaması, sayılan nedenler başta olmak üzere ekonomi literatüründe yoğun eleştirilere de maruz kalmıştır. Söz konusu eleştirilerin bertaraf edilmesi ve temel gelir uygulamasının içeriğinde mevcut olan aksaklıkların giderilmesi için birtakım düzenlemelere gidilmesi tercih edilebilir. Bu amaçla bireylere doğrudan belli bir miktar ödeme yapmak yerine belirli kıstaslara göre belirli oranlarda bir negatif gelir vergisi uygulanması mümkündür. Bu nedenle izleyen bölümde negatif gelir vergisi uygulaması ve temel gelir uygulaması birlikte ele alınacak ve çeşitli yönlerden karşılaştırılacaktır.

II. NEGATİF GELİR VERGİSİ – TEMEL GELİR UYGULAMASI

Kişiler, toplum veya ülkeler açısından geçinmekte sıkıntı çekilmesi ya da istenilen refah seviyesinin altında olunması olarak tanımlanabilen yoksulluk, Guibentif ve Bouget tarafından mutlak, görel ve çok boyutlu yoksulluk olmak üzere üçe ayrılmıştır. Buna göre mutlak yoksulluk, bir dizi temel ihtiyaçların karşılanamaması; görel yoksulluk toplumdaki gelir eşitsizliği durumu; çok boyutlu yoksulluk ise toplumsal dışlanma olarak tanımlanmıştır (Guibentif, Bouget, 1997: 4-27). Buradan hareketle kavramlar incelendiğinde esasen mutlak ve görel yoksulluğun çok boyutlu yoksulluğun nedeni olduğu sonucuna da ulaşmak mümkündür. Dolayısıyla her üç yoksulluk türüyle başa çıkabilmenin ülkeler açısından en basit yolu toplumda yaşayan her bireyin fiziki ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabileceği minimum bir gelire sahip olmasının sağlanmasıdır. Bu noktada geliştirilen negatif gelir vergisi ve temel gelir uygulaması literatürde oldukça geniş yer tutmaktadır. Söz konusu iki öneri de bazı koşullarda aynı anlamda kullanılsa da uygulama, taşıdığı şartlar, kimlere bu gelirlerin sağlanacağı gibi noktalarda belli farklılıklara sahiptir.

Söz konusu farklar ele alındığında ilk nokta, temel gelir önerisi ve negatif gelir vergisi önerisinin literatüre girdiği tarihsel zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. 1942 yılında J.R. Williams tarafından İngiltere’de gelir vergisi ve sosyal güvenlik sisteminin birleştirilmesi önerisi getirilmiş ve 1946 yılında G. Stigler tarafından asgari ücret uygulamasının yerine geliri belirli bir seviyenin altında kalan kişilere ödeme yapılmasını sağlayan bir gelir vergisi tavsiye edilmiştir. Ortaya atılan bu fikirten 15 yıl sonra “Capitalism and Freedom” adlı eseriyle -1962’de- M. Friedman tarafından Amerika’da modern refah politikasının bir aracı olarak negatif gelir vergisi önerisi geliştirilmiştir. Ancak gerek önerinin yapıldığı ABD’de gerekse diğer ülkelerde Friedman ve çağdaşı ekonomistlerle yoğun olarak propagandası yapılan negatif gelir vergisi, siyasilere ve toplum tarafından pek destek görmemiş ve söz konusu dönemde uygulanma imkânı bulamamıştır (Karabulut, Yapıcı, 2015: 184).

Temel gelir vergisi önerisi ise, negatif gelir vergisi fikrinin ortaya çıkışından yaklaşık 4 asır önce 1526 yılında J.L. Vives tarafından “Yoksullara Yardım Üzerine” adlı eserinde ilk olarak gündeme getirilmiştir. Vives bu eserinde, şehir sınırlarında yaşayan bireylerin tamamına yaşam güvencesi olması

için minimum bir gelir ödenmesi önerisini yapmıştır. Bu açıdan temel gelir uygulamasının temellerinin negatif gelir vergisine göre daha eskilere dayandığı açıktır.

Negatif gelir vergisinin temel gelir uygulamasından ayrıldığı bir diğer nokta ise, negatif gelir vergisinin ödenmesinin çalışma durumu, elde edilen gelir miktarı, hanehalkı geliri gibi belli kıstaslara bağlı olmasına rağmen, temel gelir uygulamasında böyle şartların söz konusu olmamasıdır. Temel gelir uygulamasında ise, bu uygulamadan yararlanmak için ülke vatandaşı olmak ve belli bir yaşın üzerinde olmak yeterlidir. Bu noktada bir nevi vatandaşlık geliri olarak düşünülmektedir.

Diğer yandan negatif gelir vergisinin, fakirlik boşluğu yaklaşımı[1], negatif gelir vergisi oranı yaklaşımı[2] ve artan oranlı destek yaklaşımı[3] olmak üzere farklı uygulama şekilleri olmasına rağmen, temel gelir uygulamasında bireylere ödenecek miktar götürü şeklinde herkes için eşit olarak belirlenmektedir. Bahsedilen ifadelerle göre negatif gelir vergisi ve temel gelir uygulamasının en önemli farkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Temel Gelir Uygulaması ve Negatif Gelir Vergisi Arasındaki Farklar

Temel Gelir Uygulaması	Negatif Gelir Vergisi Uygulaması
1526 yılında literatüre girmiştir.	İlk defa 1942 yılında önerilmiştir.
Herhangi bir kısıtlama olmaksızın herkese ödeme yapılır.	Ödemeden yararlanmak için belirli kıstaslar vardır (çalışma durumu, gelir miktarı, hanehalkı geliri gibi).
Götürü şekilde ödenir.	Ödeme şekilleri farklılık gösterebilir.

III. TEMEL GELİR UYGULAMASINA YÖNELİK ÜLKE ÖRNEKLERİ

Tamamlayıcı nitelikteki asgari gelir güvencesi politikaları pek çok Avrupa ülkesinde yürürlüğe girmişken, başta Güney Afrika ve Brezilya olmak üzere birçok gelişmekte olan ülkelerde de gündeme gelmiş ve uygulanmaya başlanmıştır (Gökçeoğlu Balcı, 2007: 130).

Temel gelir, bir asgari gelir garantisi türü olarak Avrupa ülkelerinde üç farklı şekilde uygulanmaktadır: Bunların ilki temel gelirin hanehalkına değil bireye ödenmesi, ikincisi başka gelir kaynaklarına göre sahip olup olmamayı dikkate almadan ödenmesi, üçüncüsü ise herhangi bir işte çalışma gerekli olmadan temel gelir ödenmesidir (Hanel, 2008: 5).

Çalışmamızda temel gelir uygulaması açısından çağdaş örnekler olarak değerlendirebileceğimiz Finlandiya, Kanada ve ABD’nin Alaska eyaletini seçmiş bulunuyoruz. Bugün Finlandiya aktif olarak temel gelir ödemesini ulusal düzeyde henüz başlatmış, uygulama sonuçlarını ise henüz değerlendirme aşamasına geçmemiş bir ülke konumunda olması sebebiyle dikkat çekicidir.

Kanada’da ise 1970’li yıllarda Manitoba Temel Yıllık Gelir Deneyi (Mincome 1975-1978) isimli bir tasarı nedeniyle temel gelir gündeme gelse de 2010’lu yıllarda uygulama siyasi arenada tartışılmaya başlanmıştır. Alaska eyaleti ise 1982 yılından bugüne temel gelir ödemelerini her yıl Alaska Daimi Petrol Fonu gelirlerinden aktararak gerçekleştirmesi açısından temel gelirin en özellikli ve uzun soluklu uygulamasına sahip bir uygulama alanı olarak gösterilmektedir.

A. FİNLANDIYA’DA TEMEL GELİR UYGULAMASI

1970’li yıllardan günümüze ABD’den Hindistan’a kadar birçok ülkede temel gelire yönelik küçük ölçekli denemeler yapılmış olsa da Finlandiya, temel geliri büyük ölçüde uygulayan tek ülkedir. Finlandiya’nın başlattığı temel gelir pilot uygulamasında yaşları 25-58 arasında değişen 2000 işsiz Finlandiyalıya daha sonradan başka bir iş bulmuş olsalar bile diğer yardım paralarının yerine toplam 560 Euro maaş ödenmesi kararlaştırılmıştır (Euronews, 2017).

Finlandiya, 2000’li yılların başından günümüze değin gerek siyasi gerekse sosyal platformlarda temel geliri tartışmış ve gündemde tutmuştur. Daha çok sol kökenli partiler ile yeşiller olarak adlandırılan siyasi kanat tarafından desteklenen temel gelir uygulaması, diğer siyasi kanallar tarafından da genel kabul görmüştür diyebiliriz. Tablo 2 Finlandiya’da temel gelire ve negatif gelir vergisine yönelik düşüncesini olumlu olarak bildiren siyasi parti üyelerinin toplam içindeki oranlarını göstermektedir.

Tablo 2: Finlandiya’da Temel Gelir ve Negatif Gelir Vergisine Politik Destek, 2002 ve 2015 (fikre yönelik düşüncesi iyi veya çok iyi olanlar, %)

Politik Köken/ Bağlılık	Temel Gelir		Negatif Gelir Vergisi	
	2002	2015	2002	2015
Yeşiller	71	75	83	80
Hristiyan Demokratlar	63	56	95	81
Finns Parti (The Finns Party)	-	69	-	77
İsveç Halk Partisi	64	83	68	83
Sol Birlik	82	86	85	84
Merkez Parti	62	62	80	73
Ulusal Koalisyon Partisi	48	54	63	56
Sosyal Demokratlar	59	69	81	76

Kaynak: Kela, 2016: 10.

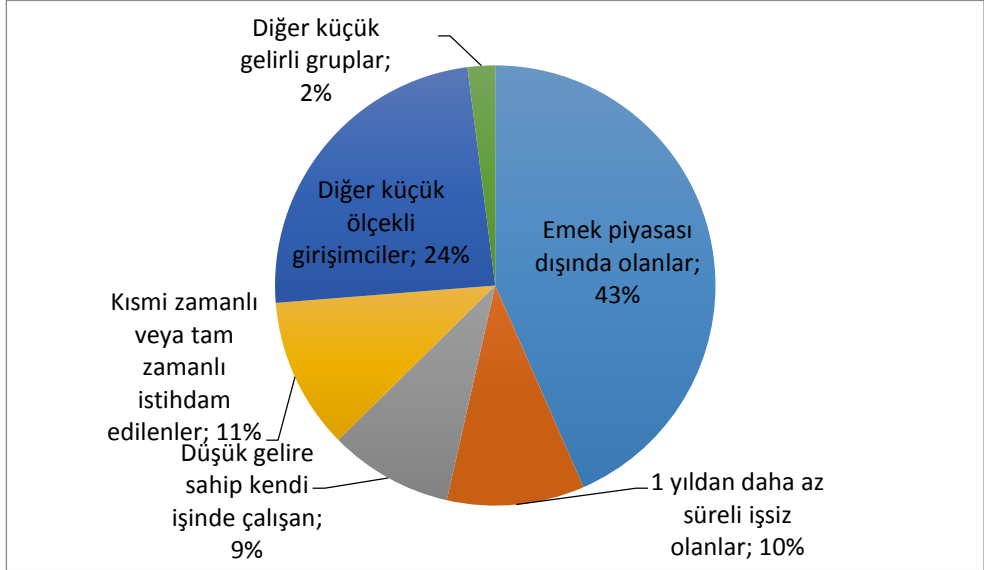
Tablo 2’den görüldüğü üzere temel gelir tartışmaları süregelirken de nakit transferini içeren bir tür sosyal politika aracı olan negatif gelir vergisi bir

alternatif olarak düşünülmüştür. Bu yönde siyasetler her iki politika aracı için çoğunlukla olumlu görüş bildirmiştir. Söz konusu olumlu görüşlerin oranı 2015 yılına gelindiğinde 2002 yılına kıyasla temel gelir lehine artmıştır. Kela tarafından yapılan araştırmada 2015 yılında araştırmaya katılanların % 69'unun temel gelir uygulamasını desteklediği görülmüştür (KELA, 2016: 10). Sonuçta temel gelirin pilot olarak uygulanmasına karar verilmiştir

Finlandiya'da sosyal güvenlik kurumu olan Kela (Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu) önderliğinde oluşturulan bir konsorsiyum (üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, belediye temsilcileri vs.) temel gelir deneyiminin kapsamı, seçilecek grubun nasıl seçileceği, uygulamanın nasıl yürütüleceğine dair araştırmalarda bulunmuştur. Buna göre temel gelir pilot uygulanmasına yönelik öncül çalışma 2015 yılının Ekim ayının sonunda yayımlanmıştır. Çalışma grubu çalışmayı Sosyal İlişkiler ve Sağlık Bakanı'na 30 Mart 2016'da sunmuştur. Juha Sipilä hükümeti öncül çalışma sonrasında temel gelir deneyimi üzerine kanun taslağını hazırlamıştır. Söz konusu temel gelir deneyimi taslağı Parlamento tarafından Aralık 2016'da onaylanmıştır. Sosyal İlişkiler ve Sağlık Bakanı temel gelir deneyiminin 2018'de genişletilmesini ve diğer düşük gelirli bireylerin işsizlerle birlikte deneyime dahil edilmesini tavsiye etmiştir. Temel gelir pilot uygulamasının 2017 ve 2018 yılları süresince sürdürüleceğine karar verilmiştir. Deneyim süresince yaşları 25 ile 58 arasında değişen toplam 2000 işsize hiçbir koşul aranmaksızın ve gelir testi yapılmaksızın aylık 560 Euro maaş ödenmesi kararlaştırılmıştır (KELA, 2017). Devletin bu proje için sağladığı fon tutarı 2 yıl için toplam 20 milyon Euro'dur. Temel gelir desteği ödenmesine karar verilen 2000 işsiz kişinin çalışma hayatındaki durumları 2 yıl boyunca takip edilecektir. Deneyim sonucunda, temel gelirin istihdam oranlarını arttırmada ve sosyal güvenlik sistemini sadeleştirmede işlevli olup olmadığına dair önemli bilgiler edinilmesi mümkün olacaktır. Deneyimin sonunda anketler ve mülakatlar yürütülecek olup, uygulamanın izlenmesi esas olarak kayıtlı verilerden faydalanılarak gerçekleştirilecektir (KELA, 2017).

Kela tarafından hedef kitle üzerinde Finlandiya kişisel gelir dağılımı istatistikleri kullanılarak yürütülen çalışmada, hedef kitle olarak yıllık ortalama gelirin (23,301 Euro) altında olan ve yaşları 25 ile 63 arasında değişen öğrenci olmayan 845,000 kişi seçilmiştir. 159,000 kişi engelli aylığı alan veya kronik hastalığı bulunan kişilerden oluşurken, 70,000 kişi ev bakımı, çocuklar veya diğer aile üyelerinin bakımından sorumludur (KELA, 2016: 15). Şekil 1, Kela tarafından hedef kitle üzerinde kişisel gelir dağılımı istatistikleri kullanılarak yapılan araştırmada, söz konusu hedef kitlenin istihdam durumuna göre sınıflandırılmasını göstermektedir.

Şekil 1: Kela Araştırması- Hedef Kitlenin İstihdam Durumuna Göre Dağılımı (Düşük Gelirliler ve Hanehalkları düzeyinde)

Kaynak: Kela, 2016: 16.

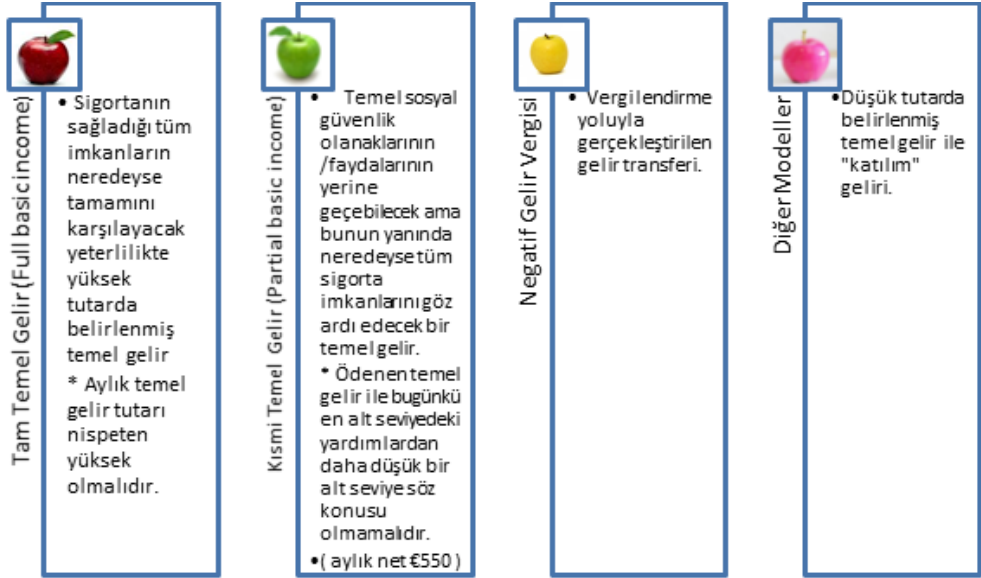
Garanti edilmiş temel gelir, ödeme alan bireylere iş sahibi olmayla kaybedilmeyen bir fayda sunarak esnek bir yapı arz edebilir. Başbakanın temel programlarından biri olan temel gelirin amacı, sosyal güvenliğin sadeleştirilmesi ve çalışma için güçlü teşvik mekanizması yaratmaktır (KELA, 2017).

Finlandiya’da tam temel gelir ve kısmi temel gelir gibi modeller özellikle 1980’lerde otomasyon nedeniyle ortaya çıkan teknolojik işsizliğe karşı önerilmiştir. Finlandiya ve diğer ülkelerde tam temel gelir, emek arzının azaltılması ve hem istihdamın hem de sağlık gibi hizmetlerin vatandaşlar arasında daha eşit dağılımının sağlanmasında faydalı olabilecek -iş yaşamı dışında olanlara da katılımcı imkanlar tanıyacak- bir araç olarak düşünülmüştür (Kela, 2016: 19).

Tam temel gelir (full basic income), mevcut sosyal güvenlik temelli sosyal sigortanın büyük bir kısmının yerine geçebilir. Böyle bir durumda vatandaşlara sunulacak fayda oldukça yüksek olmasına rağmen maliyetler de çok yüksek olacaktır. Kısmi temel gelir ise, mevcut temel sosyal güvenlik olanaklarının tamamıyla uyumlu olabilecektir (Kela, 2016: 5). Temel gelir tasarısı sonrasında oluşturulan konsorsiyum[4] 4 farklı model üzerinde araştırma yapmıştır. Bu modellerden ikincisi kısmi temel gelirdir. Kısmi temel gelir, çoğu “temel güvenlik” yardımlarının yerini tutabilecek ancak neredeyse tüm sigorta temelli yardımları geride bırakacaktır. En düşük seviye temel gelir, bugünün en

düşük seviyedeki temel yardımlarından daha düşük seviyede olmamalıdır (aylık net 550 Euro) (Olli, Kalliomaa-Puha 2016). Şekil 2'de temel gelire ilişkin olarak Finlandiya'da incelenmek ve geliştirilmek üzere belirlenen modeller gösterilmektedir.

Şekil 2: Finlandiya'da Temel Gelir ve Negatif Gelir Uygulamasına İlişkin Modeller

Kaynak: Kangas & Kalliomaa-Puha, 2016.

Şekil 2'de gösterildiği üzere tam temel gelir sosyal sigorta tarafından karşılanacak imkânların neredeyse tamamının kapsanmasına yeterli gelecek düzeyde belirlenmiş bir aylık ödemeyi içermelidir. Kısmi temel gelir ise aylık net 550 Euro olarak düşünülmüş olup, temel sosyal güvenlik imkânlarının yerine geçebilecek bir ödemeyi ifade etmektedir. Negatif gelir vergisi modelinde de yine bir gelir transferi öngörülmekle birlikte, bu transfer vergi aracılığı ile vatandaşa ödenmelidir. Diğer modeller ile kastedilen bir "katılım" geliri sağlanmasıdır. Eğer tam temel gelirin, temel gelire ek olarak elde edilen gelir üzerinden alınan düz oranlı bir vergiyle finanse edilmesi kararlaştırılırsa vergi oranlarının oldukça yüksek olacağı düşünülmüştür. (Kela, 2016: 24).

Tablo 3: Finlandiya’da Tam Temel Gelir Uygulamasının Bütçe Etkisi (Milyon Euro) (Basit bir Düz Oranlı Vergiye Dayalı Model)

	Mevcut mevzuat	Temel gelir €1000 / ay	Temel gelir €1500 / ay
Düz oranlı vergi %		60	79
Temel gelir harcaması		35.016	52.524
Kullanılabilir gelir	133.251	113.168	112.948
İşsizlik harcaması	3.928	801	273
Hastalık izni	1.402	574	308
Evde çocuk bakımı ödeneği	419	722	72
Kela tarafından yapılan emekli ödemeleri	2.202	2.022	2.202
Öğrenci ödeneği	531	7	7
Öğrencilere konut yardımı	268	268	268
Emeklilere konut yardımı	472	465	460
Genel konut yardımı	603	263	92
Sosyal yardım	586	48	36
Çocuk parası ve çocuk bakım yardımı	1.665	1.665	1.665
Maluliyet maaşı	345	345	345
Cari transferler, toplam	12.419	6.709	5.728

Kaynak: Kela, 2016: 23.

Tablo 3’te verilen ilk sütunda öncelikle mevcut mevzuata göre kullanılabilir gelir, işsizlik harcaması, hastalık izni, evde çocuk bakım ödeneği, öğrenci ödeneği gibi sosyal transferler ve bunlara ilişkin tutarlar Euro cinsinden gösterilmiştir. Temel gelir miktarının aylık 1000 Euro olması ve 1500 Euro olması halinde söz konusu transferlerin miktarının nelerden ibaret olacağı ile düz oranlı vergi oranının ne olacağı da diğer sütunlarda ayrı ayrı gösterilmiştir. Eğer temel gelir, bir aydan daha kısa süreli ödeniyorsa; günlük 18.67 Euro ödeme gerçekleştirilir. 1 Ocak 2017 – 31 Aralık 2018 tarihleri arasında temel gelir ödemesinin, katılımcılara her ayın ikinci işgününde yapılması kararlaştırılmıştır. Temel gelir tutarı deneyim süresince aynı kalacak olup, katılımcının elde edeceği başkaca gelirler nedeniyle indirilmeyecektir. Katılımcılar için ödenen belirli sosyal güvenlik yardımlarından temel gelir tutarına eşit bir tutar düşülmüştür (KELA, 2017).

Örnek: Anna’ya 2016 Kasım ayında emek piyasasında sübvansiyon ödenmiştir. Temel gelir deneyi için katılımcı olarak seçilmiştir. Anna’ya böylece 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren her ay 560 Euro ödenecektir. Anna İstihdam ve

İktisadi Kalkınma Bürosu 'na işsiz olduğunu ve iş aradığını bildirmiştir. Mart 2017'de yeteneklerine/niteliklerine uygun bir iş teklifi almıştır. Anna 1 Mart 2017 tarihinden itibaren hem ücretini hem de tam temel gelirini almaya devam edecektir. Temel gelir, gelir vergisinin konusuna girmemekteyken, Anna yalnızca ücreti üzerinden vergi ödeyecektir (KELA, 2017).

Finlandiya'da temel gelir modeli üzerinde çalışmalar süregelirken aynı zamanda başka sosyal transfer ödemeleri de gündeme gelmiştir. Sosyal Demokrat Gençlik tarafından Negatif Gelir Vergisi Modeli ile elde edilen gelirler ile sosyal güvenliğin bir birlikteliğini içeren bir Genel Güvenlik Modeli tasarısı hazırlanmıştır. Genel Güvenlik Modeli 2019 yılında başlamak üzere Maliye Bakanlığı ve Fin Vergi İdaresi (Finnish Tax Administration) tarafından milli gelir kayıtlarına göre hazırlanmaktadır. Sosyal Demokrat Gençlik İnsiyatifi tarafından önerilen Genel Güvenlik Modeli üç katmandan oluşabilir: Tüketici Toplum Araştırma Merkezi tarafından belirlenen tavsiye edilen minimum bütçenin % 80'ini kapsayan garanti edilmiş gelir, % 100 genel gelir (€675/Ay) ve % 125 aktif gelir (€812.5/Ay) (KELA, 2016: 37).

Sosyal Demokrat Gençlik tarafından hazırlanan Genel Güvenlik Modeli tasarısında, temel sosyal yardım tutarı, minimum güvenlik yardımları, öğrenci geliri, evde çocuk bakım yardımı, konut sübvansiyonları ve düşük gelirli hanhalkları için vergi indirimlerinin birleşiminden oluşmaktadır. Genel güvenliğin en üstünde yer alan hanhalkları, ebeveyn yardımları, hastalık ve işsizlik ödeneği ve yetişkin eğitimi tamamlayıcılıkla ilgili gelirlere karşı hak sahibi olabilirler. Garanti Edilmiş Gelir, Tüketici Toplum Araştırma Merkezi'nin tavsiye ettiği minimum bütçenin %80'inden az olmamak kaydıyla gelir kaydı ile elde edilen verilerle tespit edilmiş gelir testi üzerinden ödenebilecektir. Genel Gelir, sosyal sigorta temelli olabilir. İşsizlik, doğum, hastalık, eğitim, engellilik ve evde çocuk bakımı ile ilgili ödemeler otomatik olabilir veya ödemeler bildirim esaslı gerçekleştirilebilir. Yine de genel gelir ödemesi yapılanlar aktif olarak iş arayamaya zorlanabilecektir. Aktif gelire hak kazanmak için birey istihdamı arttıracak hizmetlerde yer almalıdır (KELA, 2016).

B. KANADA'DA TEMEL GELİR UYGULAMASI

İkinci Dünya Savaşı sonrası yirmi-otuz yıllık dönemde evrensel gelir desteği ve sosyal hizmet programları doğmuş ve yaygınlaşmıştır. Ancak Kanada'da 1970'li yılların ortalarında ve 1980'li yılların başlarında yaşanan petrol krizi ve yükselen faiz oranları nedeniyle ekonomik büyüme yavaşlamış, sonuçta 20. Yüzyılın son yirmi yılında maddi yardımların düzeyi azalmıştır (Frankman, 2012: 251).

Kanada'da yıllık gelir önerisinde bulunan temel gelire ilişkin hiçbir tasarı için uzun yıllar herhangi bir siyasi girişim olmamıştır. Şöyle ki, gelirin

korunmasına yönelik olarak Kanada’da yapılan tek çalışma olan Manitoba Temel Yıllık Gelir Deneyi (Mincome 1975-1978) de siyasi bir tartışmaya yol açmamıştır (Frankman, 2012: 247).

21. Yüzyıla gelindiğinde Kanada’da eyaletler düzeyinde temel gelir uygulaması için siyasi girişimler oluşmaya başlamıştır. Yakın tarihte Ontario eyalet yönetimi garanti edilmiş gelir üzerine pilot bir uygulama için çalışmalar yürütmüştür. 3 Kasım 2016’da Hugh Segal [5] tarafından “Daha İyi Bir Yöntem Bulma: Ontario için Bir Temel Gelir Pilot Projesi” (Finding a Better Way: A Basic Income Pilot Project for Ontario) isimli bir rapor yayımlanmış, söz konusu raporda pilot uygulama üzerine tartışmalara yer vermiştir. Ontario Sosyal Hizmetler ve Toplum Bakanlığı (Ontario’s Ministry of Community and Social Services) raporun yayınlanmasının ardından halkın temel gelir uygulaması üzerine görüşünü almak için kamu toplantıları ve online anketler düzenlemiş ve yapılan bildirimlerle insanlardan geri dönüşler almıştır. Bakanlık, 31 Ocak 2017 tarihine kadar bahsedilen yöntemlerle kamuoyunun görüşü alınmıştır. Sonuçta 32,870 kişi online halk anketini yanıtladığını, 1193 kişi kamu toplantılarına katılmış ve en az 537 kişi ve grup temel gelir üzerine yapılan danışmalarla ilgili yayınlanan özetler için geri bildirimde bulunmuştur. “Temel Gelir Danışmaları: Neler Duyduk” (Basic Income Consultations: What We Heard) (Mart 2017) isimli yeni bir rapor yayınlanmış ve bu raporda halktan alınan geri bildirimlere genel bir bakış sunulmuştur. Rapora göre Ontario halkının çoğunluğu için potansiyel ölçülebilir çıktılar çok önemlidir. Ancak raporda eksik bulunan bir husus geri bildirimler neticesinde pilot uygulamada hangi değişikliklerin yapılacağına dair ayrıntılı bilgi verilmemiş olmasıdır. Segal, hazırlanmış olduğu tartışma metninde, danışmalar sonucu oluşan “genel anlaşma”da yerleşikler için “özellikle önemli” dört öneride bulunmuştur. Bunlar: sağlık, konut, gıda ve çalışma davranışından meydana gelmektedir. En az gelirin seviyesi- genel olarak ilan edildiği üzere aylık \$1320 -tartışmanın önemli bir konusunu oluşturmaktadır. Segal’in tavsiye ettiği bu tutar düşük gelir ölçüsüne göre belirlenmiş olup, bu ölçütün % 75’i alınarak hesaplanmıştır (Low-Income Measure (LIM). Kamuoyu araştırmasına katılan bazı katılımcılara göre temel gelir belirlenirken bu oran LIM’in % 100’ü kadar olmalıdır. Ayrıca pilot uygulamanın yapılacağı alanın seçimi konusunda, kırsal ve kent ile kuzey bölgelerini temsil eden çeşitli alanların seçilmesi konusunda genel bir görüş birliği vardır. Fakat devlet aynı zamanda en çok ihtiyacın bulunduğu alanlara dikkat edilmesine gayret etmelidir (McFarland, 2017a). Ontario eyaletinde temel gelir uygulaması için pilot proje üzerine tartışmalar devam ederken, halen somut bir adım atılmış değildir. Yine de halktan yoğun bir şekilde fikir alınması ve Kanada için önemli bir isim olan kamu sözcüsü Hugh Segal’in temel gelir düşüncesini destekleyerek gündeme getirmesi ileride bu uygulamanın hayata geçirilmesi yolunda dikkate değer aşamalardır.

Ontario eyaleti dışında Kanada'da yer alan Prince Edward Eyaleti de temel gelir pilot uygulaması için geçtiğimiz yıl içinde resmi girişimde bulunmuştur. Kanada'nın doğusunda bulunan ve gerek yüzölçümü gerekse nüfusu açısından en küçük eyaleti olan Prince Edward Island parlamentosu 2016 yılı Aralık ayında, Yeşil Parti lideri Peter Bevan-Baker 'in federal devletin ortaklığında bir temel gelir pilot uygulaması-projesi teklifini oybirliğiyle kabul etmiştir. Ancak 7 Nisan 2017 tarihinde federal devletin yanıtı olumsuz olmuş, Prince Edward Island eyaletinin bu husustaki çabaları karşılıksız kalmıştır.

Yayımlanan rapor gösteriyor ki Aile ve İnsani Hizmetler Bakanı Tina Mundy şubat ayında pilot proje fikri hakkında federal Aile, Çocuk ve Sosyal Kalkınma Bakanı Jean Yves ile iletişime geçmiş, ancak federal devlet herhangi bir mali destek vaadinde bulunmamıştır. Son bilgilere göre Duclos yalnızca "pilot bir projenin geliştirilmesi için veri desteği sağlama"yı önermiştir (MacMillan, 2017). Ancak Eyaletin federal devletin mali desteği olmadan pilot projeyi başlatamayacağı açıktır. Esasen Aile, Çocuk ve Sosyal Kalkınma Bakanı'ndan gelen mektupta Bakanın bizzat garanti edilmiş minimum gelire - Kanada genelinde temel gelir için kullanılır- karşı ilgili olduğu ifade edilmiştir. Federal destek beklentisiyle temel gelir önerisinde bulunan Duclos'un yanıtının oldukça hayal kırıklığı yarattığını ifade etmiş, herhangi bir maddi durum değişikliği beklentisinin düşük olduğunu söylemiştir. Ancak, Bevan-Baker yine de Prince Edward Island'ın Federal devletten mali destek sağlama çabalarına devam edebileceğini, eğer hiçbir federal destek sağlanamazsa eyaletin daha küçük ölçekte bir grup veya bölgede pilot bir çalışma yapabileceğini ifade etmiştir (McFarland, 2017a). Önümüzdeki aylarda Prince Edward eyaletinin atacağı adımlar temel gelir pilot uygulaması hususundaki kararlılığını gösterecektir.

C. ALASKA'DA TEMEL GELİR UYGULAMASI

ABD'de 1970'li yıllarda yasalaşamayan negatif gelir vergisi önerileri ortaya çıkmış, bu kapsamda vatandaşlara nakit desteğinin sağlanması çeşitli iktisatçılar ve politikacılar tarafından desteklenmiştir. Fakat bilinmesi gereken ABD'de ne negatif gelir vergisinin ne de temel gelir uygulamasının federal düzeyde yasallaşmadığıdır. ABD'nin kuzeybatısında yer alan Alaska eyaleti bir istisna olarak temel geliri resmen uygulayan tek eyalettir.

Alaska'da altı aydan daha uzun süreli ikamet eden kişilere 1982 yılından bugüne yasal olarak temel gelir ödenmektedir. 2007 yılında temel gelir ödemesi yapılan kişi sayısı 700.000 iken, 2000 yılı rakamlarıyla yapılan ödeme tutarı yıllık 2000 doları bulmaktadır (Raventos, 2007: 13). Alaska'da temel gelirin finansmanında sahip olunan doğal kaynakların (petrol gelirleri) gelirlerinden faydalanılmaktadır (Davutoğlu, 2011: 213). Temel gelir ödemelerinin eyaletin sahip olduğu doğal bir kaynak olan petrol üzerinden alınan hammadde

vergileriyle sağlanması, Alaska'nın temel gelir uygulamasını dünya genelinde oldukça özellikli bir yere koymaktadır.

Petrol üzerinden alınan vergi gelirleriyle finanse edilen Permanent Fund Dividend (PFD) (Daimi Fon) ikamet etme koşulunu sağlayan her erkek, kadın ve çocuk için kabaca 1.200 dolar yıllık hibe sağlamaktadır. PFD, hammadde vergilendirmesi ile birlikte birleştirilmiş geniş kapsamlı bir ekonomi politikasının tek örneğidir ve Alaska Modeli olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu vergilendirme ile sınırlı bir ömrü olan bu doğal kaynağın getirisinin “egemen servet fonu”na etkin bir şekilde dönüştürülmesi ve gelir akışının (bir bölümünün) bireysel ve koşulsuz olarak tüm mukim ortaklara dağılımını sağlanmaktadır. Bu noktada PFD demografik, sosyo-ekonomik ve siyasi ayırım gözetmeksizin vatandaşlardan önemli ölçüde destek alarak oldukça başarılı bir program olduğunu kanıtlamıştır (Casassas, De Wispelaere, 2012: 169). Yapılan ödeme evrensel ve koşulsuz olduğu için Alaska'daki temel gelir uygulaması sıklıkla temel gelirin “gerçek dünya” örneği olarak anılmasını sağlamıştır (Mcfarland, 2016).

Alaska'nın Daimî Fonu (Permanent Fund) 1976 yılında kurulmuştur. Devasa Trans-Alaska boru hattı inşa edilmiş ve devlet yıllar geçtikçe Kuzey Amerika'nın en büyük petrol sahası olan Prudhoe Körfezi'nde sondaj kira satışı ile 900 milyon dolarlık gelir elde etmiştir. Bu gelir kısa sürede harcanmış, sonrasında ise Alaskalılar petrolün sınırlı bir kaynak olduğunu kabul ederek petrol neticesinde elde edilen gelirin gelecek nesillerin refahı için kullanılmasını sağlayacak bir düzenleme yapılmasını gündeme getirmişlerdir. Petrol gelirlerinin gelecek nesiller tarafından kullanılabilmesinde işlevli olacak bir Fon kurulması için eyalet anayasasında bir değişik oylanmış ve kabul edilmiştir. (Merchant, 2015). Alaska Daimi Fonu, bir eyalet şirketi olarak, maden kiralama, telif hakları, telif satış gelirleri, federal maden gelir paylaşımı ödemeleri ve eyalet tarafından alınan ikramiyelerin en az %25'ini, ancak gelir getiren yatırımlar için esas teşkil edebilecek şekilde kalıcı bir fona yerleştirilmesi düşüncesiyle, bu geliri yönetmek ve yatırım yapmak amacıyla kurulmuştur (Merchant, 2015).

Dönemin Alaska Valisi Jay Hammond yabancı bir şirketin gelip herkese ait olan doğal kaynaklardan adil olmayan şekilde yararlandığını gözlemlemiş ve herkese dağıtılmak üzere balık avcılığı yapılan alanda % 3 oranında vergi uygulamasını getirmiştir. New York Times'a göre Mr. Hammond bir cumhuriyetçi olarak eyaletin petrol telif haklarını ele alan kalıcı bir fon kurulmasının kabulü için oy verenleri ikna etmiştir. 1980 yılında Hammond eyalet anayasasında yeni bir değişiklik yapılmasını ve bu değişiklik ile Fonun gelirlerinin bir kısmının herkese gelir olarak ödenmesini önermiştir. İlk ödeme her vatandaşa 1,000 dolar olmak üzere 1982 yılında gerçekleştirilmiştir. Santens'a göre “*Petrol Alaska'da 1982 yılına kadar gerçekleşmiş olan en önemli şey değildir. En önemli olan şey kaynakların bedelli olarak verilmesi/ hibe*

edilmesi yerine paylaşılmış kaynaklar üzerinden kira geliri elde edilmesi ve her bir yerleşige eşit paylar halinde bu gelirin dağıtılmasıdır” (Merchant, 2015).

Fon mevduatları, eyalet yönetimi tarafından tahsil edilen işletme paylarının % 25’i kadardır. Mevduatlarla toplam petrol gelirlerinin yaklaşık olarak % 10’unun tasarruf edilmesi söz konusudur. Çünkü federe devlet aynı zamanda sanayi kesiminden önemli ölçüde üretim, servet ve gelir vergileri tahsil etmektedir. Fonların mevduatlarının (gelirlerinin) harcanması anayasal olarak yasaklanmıştır. Ancak fon kazançları federal yasalara uygun olduğu ölçüde diğer genel gelirler gibi harcanabilmektedir. Bu mekanizma ile petrol ürünlerinin üretiminden elde edilen sürdürülebilir olmayan eyalet gelirlerinin bir kısmı “Permanent Fund”ün yatırım gelirlerinin sürdürülebilir akışına dönüştürülmüş olur. Gelecek kuşak Alaskalılar da böylelikle mevcut petrol üretiminden mali kazanç elde edeceklerdir.

Fonun ikincil amacı da ekonomiyi aşırı ısıtan harcamalar yapılmasına ve bu yüzden israfa neden olan mevcut mevzuattan kurtarmak olmuştur. İlk yıllarda fonun gelirleri düşük düzeyde kalmıştır (Goldsmith, 2010: 4).

2014 yılında Fon ile elde edilen gelir 6,8 milyar dolar olmuştur. Bu gelir 1.884 dolar tutarında olacak şekilde 640.000 vatandaşa dağıtılmıştır. Belli bir yıldaki ödemenin miktarını gösteren hesaplama, eyalet yasasında belirtilmiştir ve beş yıllık bir süre boyunca Fon’un ortalama nakit kazançlarına dayanır (Merchant, 2015).

2015 yılında Fon gelirleriyle gerçekleştirilen temel gelir ödemeleri zirve noktasına ulaşarak 2.072 dolar olmuştur. 2016 yılı başlarında eyalet Valisi Bill Walker, Fonun eyalet mevzuatına göre transfer ettiği tahsisatların yarısını veto etmiştir. Bunun sonucunda temel gelir tutarı 23 Eylül 2016 tarihinde duyurulduğu üzere 1.022 dolara düşmüştür. Alaska eyaletinin mevcut bütçe açığı (2016 için) 4 milyar dolar olarak öngörülmüş, bunun karşısında Vali gelecek nesillerin refahını ileri sürerek programın sürdürülebilirliği için temel gelirdeki indirim gerekli olduğunu savunmuştur. Temel gelir tutarında yapılan indirim sonrası Facebook’ta “Alaskalılar Vali Walker’ın PFD Hırsızlığına Karşı (Alaskans Against Gov. Walker’s PFD Theft)” isimli bir grup kurulmuş, bu grup 12.000 kişinin üzerinde üyesiyle 1 Kasım 2016 tarihinde bu kararı protesto etmişlerdir (Mcfarland, 2016). Yeni yoksulluğa karşı bir sosyal politika aracı olarak temel gelir, gelir dağılımına olumlu anlamda etki edici özelliğiyle önemlidir. Aynı zamanda temel gelir, yurttaşların eşitliğini sağlayan sosyal bir hak ve devlet-toplum ilişkisinde faydalanılabilecek bir sosyal politika aracı olarak değerlendirilmelidir (Topateş, 2012: 148).

Tablo 4: Alaska Daimi Petrol Fonu Ödemeleri, 1982-2017 Yılları

Yıl	Eyalet Nüfusu	Yapılan Başvurular	Ödeme Yapılan Başvurular	Temettü Miktarı (Dolar)	Değişim (Yüzde)	Toplam Harcanan Tutar (Dolar)
2017		670,706	615,590	1,100.00	7.6	673,794,327.64
2016	739,828	674,939	638,178	1,022.00	-50.7	651,529,880.18
2015	737,625	678,308	641,561	2,072.00	10.0	1,328,486,801.61
2014	735,601	676,467	637,289	1,884.00	109.3	1,200,102,623.86
2013	736,399	672,603	634,366	900.00	2.5	570,565,519.70
2012	732,298	679,633	641,644	878.00	-25.2	563,061,712.69
2011	722,190	677,888	644,959	1,174.00	-8.4	759,218,504.22
2010	710,231	670,399	637,873	1,281.00	-1.8	816,745,191.17
2009	692,314	660,290	624,888	1,305.00	-36.9	815,089,105.55
2008	679,720	648,532	616,484	2,069.00	25.1	1,275,232,408.52
2007	674,510	634,490	600,278	1,654.00	49.4	992,528,909.71
2006	670,053	629,098	595,166	1,106.96	30.9	658,491,824.03
2005	663,253	632,831	597,639	845.76	-8.1	505,097,656.41
2004	656,834	631,229	599,992	919.84	-17.0	551,473,210.54
2003	647,747	626,009	596,176	1,107.56	-28.1	659,202,154.18
2002	640,544	621,257	590,031	1,540.76	-16.7	908,610,252.96
2001	632,241	620,486	586,848	1,850.28	-5.8	1,085,227,873.41
2000	627,533	619,063	583,633	1,963.86	11.0	1,145,633,297.05
1999	622,000	592,779	573,324	1,769.84	14.9	1,004,205,556.02
1998	617,082	585,222	565,657	1,540.88	18.9	343,375,056.96
1997	609,655	575,270	555,289	1,296.54	14.7	305,032,538.78
1996	605,212	566,061	546,651	1,130.68	14.2	280,987,708.70
1995	601,581	564,702	542,397	990.30	0.7	253,093,768.84
1994	600,622	559,840	535,178	983.90	3.6	279,740,993.15
1993	596,906	550,705	528,399	949.46	3.7	329,021,492.05
1992	586,722	544,017	523,099	915.84	-1.7	462,880,181.82
1991	569,054	535,475	512,764	931.34	-2.2	472,125,202.76
1990	553,171	533,876	498,447	952.63	9.1	470,605,577.89
1989	538,900	526,511	508,710	873.16	5.6	440,036,204.33
1988	535,000	537,279	519,724	826.93	16.8	426,190,724.58
1987	541,300	553,320	530,594	708.19	27.3	371,339,900.91
1986	550,700	543,858	533,315	556.26	37.7	294,653,436.87
1985	543,900	526,976	519,413	404.00	22.0	203,495,204.00
1984	524,000	494,150	482,135	331.29	-14.2	159,726,504.15
1983	499,100	469,229	458,213	386.15	-61.4	176,938,949.95
1982	464,300	487,841	470,897	1,000.00		470,897,000.00
Toplam		21,471,339	20,486,801	41,221.41		21,904,437,255.19

Kaynak: Alaska Department of Revenue , Permanent Fund Division, <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/Summary-of-Applications-and-Payments>, (15.08.2018)

Tablo 4'te görüldüğü gibi Alaska'da vatandaşlara Daimi Fon'dan yapılan ödemeler eyalet nüfusundaki artışa da bağlı olarak 1982-2017 yıllarında genel olarak artış göstermiştir. Söz konusu yıllar içerisinde Alaska'da yapılan temel gelir ödemesinde en yüksek artış 2013'ten 2014 yılına gelindiğinde %

109.3 olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2016 yılında yapılan temel gelir ödemesi bir önceki yıla göre eyalet bütçe açığı öne sürülerek Alaska Valisi tarafından % 50 oranında azaltılmıştır.

Alaska Daimi Fonu'ndan ödeme yapılabilmesi için vatandaşların başvuruda bulunması gereklidir. Her yıl 1 Ocak-31 Mart aralığında vatandaşlar online veya ıslak imzalı belgelerle başvurularını gerçekleştirirler. Her yıl hazırlanan Alaska Daimi Petrol Fonu Bölüşümü (Alaska Permanent Fund Division Annual Report) Raporlarında söz konusu yıl temettü geliri için başvuru sayısı, başvuran vatandaşların cinsiyeti, yaşı ve yaptığı başvuru yöntemi (online veya ıslak imzalı başvuru) rakamlar ve yüzdelik dağılımları itibarıyla gösterilmektedir.

SONUÇ

Özellikleri bakımından tipik bir sosyal transfer harcaması olan temel gelir uygulaması, hiç şüphesiz ki sosyal refahın artırılması için doğrudan kullanılacak bir araçtır. Ancak temel gelir uygulaması oldukça maliyetli ve riskli bir politika aracı olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda devletin yapacağı transfer harcaması, programın kapsamına bağlı olarak oldukça yüksek olabilir. Bu durumda devletin yüksek miktarda ek kaynak ihtiyacı doğacaktır. Ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının emisyon yoluyla sağlanması durumunda enflasyon artacak ve sonuçta düşük gelirli insanlar enflasyon karşısında ezilecek ve politika başarısızlığa uğrayacaktır. Finansmanın ek vergi koyularak sağlanması durumunda ise, verginin hangi kesimden alınacağı, vergi mükelleflerinin hoşnutsuzluğu, özel kesim kaynaklarının azalması nedeniyle sermaye birikiminin yavaşlaması, vergi tahsili için yeterli kaynağa sahip olamama gibi sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Temel gelir finansmanı Alaska örneğinde olduğu gibi ülkenin sahip olduğu doğal kaynaklar ve varlıklar nedeniyle elde edilen gelirlerin bir kısmının belirli kriterler çerçevesinde vatandaşlar arasında dağıtımının yapılması hem gelir dağılımının iyileştirilmesinde etkili olup hem de vatandaşların aidiyet duygusunun artmasında olumlu bir politika olabilecektir. Diğer yandan yalnızca vatandaşlık statüsüne sahip olanların değil aynı zamanda temel gelir uygulamasının bulunduğu ülke veya eyaletlerde çalışma veya oturma izni olanların da uygulamadan faydalandırılması sosyal devlet prensibinin bir gereği olarak ülke sınırları içinde faaliyet gösteren ve mili hasılanın artmasında bir şekilde etkili olabilen yabancıların da korunması anlamına gelebilecektir.

Temel gelir uygulamasında dikkat edilmesi gerekli olan bir husus da gelir transferi yapılacak kesim belirlenirken kullanılan kriterlerin ne şekilde belirleneceği, ödeme sınırının ne olacağıdır. Yukarıda saymış olduğumuz olumlu yanlarının yanı sıra temel gelir uygulamasının sosyal adaleti sağlama açısından başarılı olduğuna dair somut bir örnek henüz yoktur. Finlandiya sosyal güvenlik kurumu Kela'nın 2016 yılında başlatmış olduğu temel gelir ödemelerinin Fin

sosyal ve ekonomik dengeleri üzerinde ne türde etkilerde bulunacağı ileriki dönemlerde yapılacak analizlerle ortaya konulacaktır.

Son söz olarak özetlemek gerekirse; temel gelir uygulaması gelir dağılımı adaletini oluşturmak, toplumsal dışlamayı engellemek, toplumun refah seviyesini yükseltmek gibi sosyal amaçlara hizmet etmekle birlikte söz konusu amaçlara ulaşılması açısından ülkeler için tek başına yeterli bir politika önlemi değildir. Bu anlamda ülkelerin genel olarak refahı artırmaya yönelik politikalarının bir bütün olarak incelenmesi ve temel gelir uygulaması gibi sosyal yardımlara da bu bütünün bir parçası olarak bakılması temel gelir uygulamasının daha doğru ve gerçekçi değerlendirmesini sağlayacaktır.

NOTLAR

[1] Fakirlik Boşluğu yaklaşımı, fakirlik çizgisi ile sahip olunan gelir seviyesi arasındaki farkın devlet tarafından gelir sahibine ödenmesini,

[2] Negatif gelir vergisi oranı yaklaşımı, fakirlik çizgisi ile gelir seviyesi arasındaki farka belirli bir negatif vergi oranı uygulanması ve çıkan miktarın gelir sahibine ödenmesini,

[3] Artan oranlı destek yaklaşımı, belli bir gelir seviyesinin üzerindeki her bir birey için ek gelir sağlanmasını ifade etmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Eker & diğerleri, 2013:272; AB, 2012:5-6)

[4] Konsorsiyum, Ekonomik Araştırma Enstitüsü (VATT), Helsinki Üniversitesi, Turku ve Tampere Üniversiteleri, Think Tank, Finlandiya Inovasyon Fonu (SITRA), Finlandiyalı Girişimciler Federasyonu, Belediye temsilcisi uzmanlar, medeni hukuk ve vergi hukuku uzmanlarından oluşturulmuştur.

[5] Kamu politikası Uzmanı ve eski senatör olan Hugh Segal Kanada'nın en popüler sözcüsü, iç ve dış kamu politikaları yorumcusudur. Bkz. www.nsb.com/speakers/hugh-segal

KAYNAKÇA

- ALSTOTT, Anne L. (2001), “Good for Women”, in Joshua COHEN, Joel ROGERS, and VAN PARIJS, (Ed.), **What's Wrong With a Free Lunch?**, Boston: Beacon Press, pp. 75-79.
- Alaska Department of Revenue, Permanent Fund Division, Internet Address: <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/Summary-of-Applications-and-Payments>, Date of Access: 27.09.2018
- Avrupa Birliği, (2012), Avrupa Birliği’nde Asgari Gelir Programları Raporu, Sosyal Güvenlik Kurumunun Kapasitesinin Artırılması İçin Teknik Destek Projesi, Türkiye.
- BUĞRA, Ayşe, Çağlar KEYDER; (2012). **Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru**, İletişim Yayınları.
- CASASSAS, David and Jurgen, DE WISPELAERE; (2012). “The Alaska Model: A Republican Perspective Alaska’s Permanent Fund Dividend Examining Its Suitability as a Model”, in Karl WIDERQUIST and Michael W. HOWAR , (Ed.), **Basic Income Earth Network**, pp.141-157 Palgrave Macmillan, ABD, Internet Address: http://www.basicincome.org/bien/pdf/munich2012/Howard_Widerquist.pdf, Date of Access: 12.12.2017.
- CLARK, Charles and Catherine KAVANAGH; (1996). “Basic Income, Inequality, and Unemployment: Rethinking the Linkage Between Work and Welfare”. **Journal of Economic Issues**, 30(2), pp. 399-406.
- DAVUTOĞLU, Ayten; (2011). “Sosyal Politika ve Alternatif Toplum Modeli Arayışları: Temel Gelir Önerisinin Ütopya Kavramı Çerçevesinde Okunması”, **III. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu**, 25-26 Ekim 2011, Kocaeli. İnternet Adresi: <http://www.sosyalhaklar.net/2011/bildiri/davutoglu.pdf>, Erişim Tarihi: 26.02.2017.
- DE WISPELAERE, Jurgen and Lindsay STIRTON; (2004). “The Many Faces of Universal Basic Income”, **The Political Quarterly**, 75(3), pp. 266–274.
- EKER, Aytaç, Asuman ALTAY ve Mustafa SAKAL; (2013). **Maliye Politikası**, 5.Baskı, İzmir, İlkem yayıncılık.
- ELSTER, Jon; (1986). “Comment on Van der Veen and Van Parijs”. **Theory & Society**, 15(5), pp. 709-721.
- EURONEWS; (2017). “Finlandiya ve İskoçya Temel Gelire Geçmeye Hazırlanıyor”, İnternet Adresi: <http://tr.euronews.com/2017/01/03/finlandiya-ve-iskocya-evrensel-temel-gelir-e-gecmeye-hazirlaniyor>, Erişim Tarihi: 20.02.2017.

- FITZPATRICK, Tony; (1999), **Freedom and Security: An Introduction to the Basic Income Debate**, Basingstoke: Macmillan.
- FRANKMAN, Myron; (2012), ‘Kanada’da Evrensel Programların Kurulması ve Sürdürülmesi: Gönülleri ve Zihinleri Kazanmak’, **Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru**, iç. Ayşe BUĞRA ve Çağlar KEYDER (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 243-262.
- FRIEDMAN, Milton; (1962), **Capitalism and Freedom**, Chicago: University of Chicago Press.
- GOETHESTR, Johannes Hanel: (2008), ‘Basic Income and Social Justice’, **The 12th BIEN Congress**, June 20-21 2008, Dublin. Internet Address: <https://www.socialjustice.ie/sites/default/files/attach/policy-issue-article/3321/1eiiihanelbisj.pdf> , Date of Access: 26.02.2017.
- GOLDSMITH, Scott; (2010). ‘The Alaska Permanent Fund Dividend: A Case Study in Implementation of a Basic Income Guarantee’, **13th Basic Income Earth Network Congress University of Sao Paulo**, July 2010, Sao Paulo, Brazil. Internet Address: http://www.iser.uaa.alaska.edu/Publications/bien_xiii_ak_pfd_lessons.pdf. Date of Access: 25.04.2017.
- GÖKÇEOĞLU BALCI, Şebnem; (2007), **Tutunamayanlar ve Hukuk**, Ankara:Dost Kitabevi.
- GROOT, Loek; (2004). ‘Basic Income and Unemployment’, **Basic Income, Unemployment and Compensatory Justice**, in Loek GROOT (Ed.) , New York: Springer Science + Business Media, pp. 69-91.
- HEESKENS, René; (2005). Earth Dividend and Global Basic Income: A Promising Partnership. GBI Foundation, Interbet Address: <http://www.globalincome.org/English/Earth-Dividend.html>, Date of Access: 24.02.2017.
- HUFT, Gerald; (2015), ‘Big Idea: Universal Basic Income’, Internet Address: <https://www.slideshare.net/guesta538d6/universal-basic-income-55942987>, Date of Access: 04.05.2017.
- KANGAS, Olli and Laura KALLIOMAA-PUHA; (2016), Basic Income Experiment in Finland, European Social Policy Network ESPN Flash Report 2016/ 13.
- KARABULUT, Şahin and Fatma YAPICI; (2015). ‘Negative Income Tax as a Social Politics Instrument’, **Current Approaches in Social Sciences**, R. YILMAZ, G. LOSCHNIGG, in Hasan ARSLAN, and Mehmet Ali İCBAY (Ed.) , Frankfurt, PeterLang GmbH, pp.183-190.
- KELA; (2016). *From Idea to Experiment Report on Universal Basic Income Experiment in Finland*, Research at Kela, Working Papers No: 106 | 2016.

- KELA; (2017). *Basic Income Amount and Payment*, Internet Address: <http://www.kela.fi/web/en/basic-income-amount-and-payment>, Date of Access: 21.04.2017.
- KELA; (2017). *Basic Income Experiment 2017-2018*, Internet Address: http://www.kela.fi/documents/10180/3611332/Kela_BASICINCOME_A4_EN.pdf/80b99f40-bc88-4fb8-a47d-d8674ac00a9a_ Date of Access: 21.04.2017.
- KILDAL, Nanna and Stein KUHNLE; (2005). “The Nordic Welfare Model and the Idea of Universalism”, **Normative Foundations of the Welfare State: The Nordic Experience**, in Nanna KILDAL and Stein KUHNLE (Ed.), London: Routledge, pp. 13-33.
- MACMILLAN, Sarah; (2017). “Update on Basic-Income Effort 'Very Disappointing'”, 07 April, 2017, Internet Address: http://www.cbc.ca/news/canada/prince-edward-island/pei-basic-income-update-1.4059802_, Date of Access: 18.04.2017.
- MCFARLAND, Kate; (2016). “Alaska, US: Amount of 2016 Permanent Fund Dividend to be \$1022”, September 29, 2016 , Internet Address: <http://basicincome.org/news/2016/09/alaska-us-amount-2016-permanent-fund-dividend-1022/> , Date of Access: 21.04.2017.
- MCFARLAND, Kate; (2017). “Canada: Federal government Fails to Offer Funding for Prince Edward Island Basic Income Pilot”, April 12, 2017, Internet Address: <http://basicincome.org/news/2017/04/canada-federal-government-fails-offer-funding-prince-edward-island-basic-income-pilot/>, Date of Access: 17.04.2017.
- MCFARLAND, Kate; (2017). “Ontario, Canada: Government Releases Summary of Consultations on Minimum Income Pilot”, 22 March, 2017, Internet Address: <http://basicincome.org/news/2017/03/ontario-canada-government-releases-results-consultations-basic-income-pilot/>, Date of Access: 17.04.2017.
- MERCHANT, Brian; (2015). “The Only State Where Everyone Gets Free Money”, 4 Eylül 2015, Internet Address: https://motherboard.vice.com/en_us/article/only-state-free-money-alaska, Date of Access: 21.04.2017.
- MIDDLETON, S. and S. ROBERTS; (2004). “Issues Fort the Design of a New Minimum Income System for Jersey”, *CRPS 514, Centre for Research in Social Policy*, Loughborough University.
- PERKIÖ, Johanna; (2016), “Universal Basic Income”, Internet Address: <http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/2937>, Date of Access: 21.04.2017

- PETERSEN, Christian Siegwart; (2014). **Money for Nothing? Arguments for Basic Income, Universal Pensions and Universal Child Benefits in Norway**, Department of Comparative Politics Master Thesis, University of Bergen.
- PICKARD, Toni; (2015), “Basic Income Guarantee and Healthy Minimum Wage Go Hand in Hand, Says Retired Professor”, July 3, 2015, Internet Address: <http://leadersandlegacies.com/2015/07/03/basic-income-guarantee-and-healthy-minimum-wage-go-hand-in-hand-says-retired-professor/>, Date of Access: 18.04.2017.
- RAVENTOS, Daniel; (2007), **Basic Income The Material Conditions of Freedom**, London: Pluto Press.
- RHYS-WILLIAMS, Juliet; (1953). **Taxation and Incentive**, New York: Oxford University Press.
- STANDING, Guy; (2012). “Temel Gelir: Küreselleşen Dünyada Yoksullukla bir Mücadele Yöntemi”, **Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru**, iç. Ayşe BUĞRA ve Çağlar KEYDER (Ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, ss. 17-36.
- TOPATEŞ, Hakan; (2012). “Çalışma ve Yurttaşlık İlişkisi Bağlamında Temel Gelir”, **Çalışma İlişkileri Dergisi**, 3(2), ss.131-153.
- VAN PARIJS, Philippe; (2009). “Basic Income and Social Justice Why Philosophers Disagree”. **Joint Joseph Rowntree Foundation/University of York Annual Lecture 2009**, Internet Address: <https://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/etes/documents/2010.BIGlobalizationMigrationdraft4.pdf>, Date of Access: 25.02.2017.
- VAN PARIJS, Philippe; (2004). “A Basic Income for All: A Brief Defence to Secure Real Freedom, Grant Everyone A Subsistence Income”, **Basic Income, Unemployment and Compensatory Justice**, L. GROOT (Ed.), New York, Springer Science + Business Media, pp. 11- 23.
- VIVES, Johannes Ludovicus; (1526). **De Subventione Pauperum Sive de Humanis Necessitatibus** (On Assistance To The Poor), (Çev.) Tobriner A., Canada, University of Toronto Press, 1999.
- WIDERQUIST, Karl, José A. NOGUERA, Yannick VANDERBORG and Jurgen De WISPELAERE; (2013). **Basic Income: An Anthology of Contemporary Research**, Chichester: Wiley.